

Dorota Czerwiak

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

dorotaczerwiak@gmail.com

Pranie brudnych pieniędzy jako przejaw *White Collar Crime*. Odpowiedzialność karna pracowników instytucji finansowych – perspektywa brytyjska i polska

*Money Laundering as a Manifestation of White Collar Crime.
Criminal Liability of Employees of Financial Institutions – Polish
and British Perspective*

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest przedstawienie regulacji normatywnych dotyczących prania pieniędzy jako przykład *White Collar Crime*. W pierwszej części opracowania zostało zaprezentowane zagadnienie odpowiedzialności karnej pracowników instytucji finansowych za pranie pieniędzy w świetle polskiego ustawodawstwa. Druga część zawiera przepisy brytyjskie. Pozwoliło to na porównanie odpowiedzialności za pranie brudnych pieniędzy zarówno w perspektywie polskiej, jak i brytyjskiej.

Słowa kluczowe: pranie pieniędzy; przestępczość „białych kołnierzyków”; odpowiedzialność pracowników

WSTĘP

White Collar Crime to przestępstwo popełnione przez sprawców o wysokim statusie społecznym bez użycia przemocy¹, które charakteryzuje się przede wszystkim przyjęciem fikcyjnego braku pokrzywdzonych, ścisłą specjalizacją sprawców i zło-

¹ J. Kraciuk, *Przestępstwa gospodarcze w przedsiębiorstwach i sposoby ich przeciwdziałania*, www.wneiz.pl/nauka_wneiz/frfu/51-2012/FRFU-51-801.pdf [data dostępu: 05.03.2016].

żonym mechanizmem popełniania tego rodzaju przestępstw². Z informacji przedstawionych na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z 2015 r. wynika, iż spadek liczby osób podejrzanych o przestępstwa gospodarcze w Polsce, przy uwzględnieniu jednoczesnego wzrostu liczby przestępstw stwierdzonych, może świadczyć o popełnianiu coraz bardziej złożonych przestępstw gospodarczych, w tym w ramach zorganizowanych grup przestępczych³. Można postawić pytanie: jaka jest przyczyna zwiększenia się tej formy przestępczości?

Duże zyski i względnie małe ryzyko wykrycia to główne powody, dla których sprawcy przestawiają się na dokonywanie przestępstw gospodarczych⁴. Aby wykryć te przestępstwa, konieczne jest zbadanie setek dokumentów i przepływów pieniędzy. Co więcej, sprawców zatrzymuje się zwykle wtedy, kiedy spowodowali już znaczne straty⁵. Gospodarcze nadużycia przynoszą sprawcom nieporównywalnie większe zyski niż te z napadów czy kradzieży⁶. „Pranie brudnych pieniędzy” jest jednym z przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu⁷, a godzi przede wszystkim w prawidłowy obrót gospodarczy, który jest jednym z filarów demokratycznego państwa prawa⁸. Ze względu na fakt, iż w końcowym rozrachunku popełnieniem tego przestępstwa pokrzywdzeni są wszyscy obywatele, konieczne jest podnoszenie kwalifikacji służb, organów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem „praniu brudnych pieniędzy”, ale przede wszystkim informowanie społeczeństwa o negatywnych skutkach tego procederu.

Zagadnienie prania pieniędzy w perspektywie polskiej i brytyjskiej jest bardzo interesujące ze względu na odmienną obowiązujących w tych państwach systemów prawnych. W Polsce występuje bowiem system prawny typu kontynentalnego, który charakteryzuje wyłączność stanowienia prawa przez organy władzy ustawodawczej (stąd także nazwa system prawa stanowionego – *statute law*)⁹, natomiast w systemie obowiązującym w Wielkiej Brytanii – *common law*

² S. Zieliński, *Koncepcja przestępczości „białych kolnierzyków” w Polsce w kontekście zmo- wy przetargowej*, www.abw.gov.pl/download/1/1680/Zielinski.pdf [data dostępu: 05.03.2016].

³ O zwalczaniu przestępstw gospodarczych tzw. białych kolnierzyków, <https://mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/13168,O-zwalczaniu-przestepstw-gospodarczych-tzw-bialych-kolnierzykow.html> [data dostępu: 05.03.2016].

⁴ G. Zawadka, *Gangi białych kolnierzyków*, www.rp.pl/arttykul/1179819-Gangi-bialych-kolnierzykow.html [data dostępu: 05.03.2016].

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Rosnie przestępczość wśród białych kolnierzyków*, <http://nf.pl/manager/rosnie-przestepczosc-wsrod-bialych-kolnierzykow,50080,107> [data dostępu: 05.03.2016].

⁷ Świadczy o tym przede wszystkim umieszczenie tego przestępstwa w rozdziale XXXVI ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 z późn. zm.) zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu”.

⁸ M. Mazur, *Penalizacja prania pieniędzy*, Warszawa 2014, s. 5.

⁹ *Działanie polskiego systemu prawa*, <http://kodeks.wirt.pl/archives/6> [data dostępu: 05.03.2016].

– szczególne znaczenie ma precedens sądowy, co powoduje, że sędzia odgrywa decydującą rolę w nadawaniu ostatecznego kształtu normie prawnej¹⁰. Jak wskazują R. Alexander i J. Bojarski, stan prawny obowiązujący na terenie Wielkiej Brytanii, patrząc z polskiego punktu widzenia, może wydawać się zawity¹¹. Wynika to przede wszystkim z braku kodyfikacji prawa karnego oraz z odmienności regulacji występujących na trzech obszarach: Anglii (na terenie Walii obowiązują tożsame regulacje), Szkocji i Irlandii Północnej¹².

W części wstępnej niniejszego opracowania zostanie przedstawiona istota przestępstwa prania pieniędzy w świetle polskich przepisów prawnokarnych. Umożliwi to następnie ich porównanie z unormowaniami występującymi w Wielkiej Brytanii.

PERSPEKTYWA POLSKA

W literaturze wyróżnia się pieniądze: czyste, szare i brudne¹³. W przeciwieństwie do pieniędzy „czystych”, które stanowią dochody legalnie uzyskane i opodatkowane, brudne pieniądze pochodzą z czynów kwalifikowanych jako przestępstwa¹⁴. Ogólnie można stwierdzić, iż pranie brudnych pieniędzy to proceder obejmujący wszelkiego rodzaju operacje mające na celu wprowadzenie do legalnego obrotu wartości majątkowych, które pochodzą z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł¹⁵. M. Gałązka wskazuje, iż pranie brudnych pieniędzy polega na wykonywaniu w stosunku do nich wszelkich czynności, które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić już samo stwierdzenie przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia tych wartości, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku¹⁶. Czynności te polegają na: przyjmowaniu, przekazywaniu, wywożeniu za granicę, pomaganiu w przenoszeniu ich własności, posiadaniu, a od 13 lutego 2016 r. – także używaniu brudnych pieniędzy¹⁷.

Głównym przedmiotem rozważań w niniejszej pracy jest odpowiedzialność karna pracowników instytucji finansowych, która została uregulowana w art. 299

¹⁰ Hasło: *Prawo anglosaskie*, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/prawo-anglosaskie;3869538.html> [data dostępu: 05.03.2016].

¹¹ R. Alexander, J. Bojarski, *Specyfika brytyjskich przepisów dotyczących odpowiedzialności karnej za pranie pieniędzy*, „Palestra” 2012, nr 7–8, s. 161.

¹² *Ibidem*.

¹³ B. Bieniek, *Pranie pieniędzy w prawie międzynarodowym, europejskim oraz polskim*, Warszawa 2010, s. 25–26.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ W. Jaroch, *Przestępczość gospodarcza, aspekty prawno-karne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, Olsztyn 2014, s. 60.

¹⁶ M. Gałązka, [w:] *Prawo karne*, red. A. Grześkowiak, Warszawa 2012, s. 416–417.

¹⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 z późn. zm.), dalej jako: k.k.

§ 2 k.k.¹⁸ oraz w art. 35–37a p.p.p.f.t.u.¹⁹ Zanim zostanie dokonana analiza tych przepisów, należy podkreślić istotną rolę pracowników instytucji obowiązanych²⁰ (m.in. pracowników instytucji finansowych) w przeciwdziałaniu praniu pieniędzy. M. Mazur, odnosząc się do skutków prania pieniędzy, wskazuje, że proceder ten prowadzi do korumpowania pracowników administracji gospodarczej, samorządowej i innych dziedzin²¹. Zaznacza jednak, iż najbardziej na korupcję są narażeni pracownicy banków i instytucji finansowych, którzy „przeprowadzając podejrzone transakcje na zlecenie piorących, narażają właściciela i klientów danej instytucji na straty materialne, siebie natomiast – na odpowiedzialność dyscyplinarną i karną”²². Trudno nie zgodzić się z tym poglądem z uwagi na fakt, iż pracownicy instytucji obowiązanych mają stosowne narzędzia do identyfikowania klientów (w myśl zasady – poznaj swojego klienta)²³ i mają obowiązek raportowania o określonych transakcjach. Jeśli nie zareagują na „podejrzone transakcje”, sprawca występkę prania brudnych pieniędzy może uniknąć odpowiedzialności karnej.

W literaturze wyróżnia się kilka faz prania pieniędzy: lokowanie (*placement*), nawarstwianie (*layering*) oraz integrację (*integration*)²⁴. W tym miejscu zostanie przedstawiona jedynie faza pierwsza – lokowanie, ponieważ właśnie w tej fazie najczęściej dochodzi do usiłowania korupcji w stosunku do pracowników obowiązanych do rejestrowania wpłat²⁵. Faza ta polega na fizycznym wyzbywaniu się gotówki pochodzącej z przestępstw. Najpowszechniejszą praktyką jest wprowadzanie gotówki do systemu finansowego przez wpłatę w odpowiedniej instytucji lub przez zamianę na krótkoterminowe instrumenty finansowe czy dobra materialne²⁶. Bankowcy i pracownicy instytucji obowiązanych również zdają sobie sprawę z tego, iż pierwsza faza jest bardzo wrażliwym punktem zetknięcia się legalnie działającej gospodarki z brudnymi pieniędzmi²⁷. Moment ten nazywany jest „piętą Achilleś”²⁸ lub „wrażliwym miejscem”²⁹.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2000 r., nr 116, poz. 1216 z późn. zm.), dalej jako: p.p.p.f.t.u.

²⁰ Instytucje obowiązane w myśl art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

²¹ M. Mazur, *op. cit.*, s. 28.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, s. 29.

²⁴ S. Iacolino, *Dokument roboczy w sprawie prania pieniędzy*, PE504.311, s. 3.

²⁵ M. Mazur, *op. cit.*, s. 51.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ J.W. Wójcik, *Pranie pieniędzy. Studium prawno-kryminologiczne i kryminalistyczne*, Toruń 1997, s. 138.

²⁹ B. Hołyst, *Kryminalistyka*, Warszawa 2000, s. 302.

Odnosząc się do przestępstwa stypizowanego w art. 299 § 2 k.k., należy wskazać, iż ma ono charakter indywidualny, a zatem sprawca musi posiadać szczególne właściwości w znamionach ustawowych czynu zabronionego³⁰. Jak wskazuje J. Długosz, jego sprawcą może być wyłącznie pracownik lub osoba działająca w imieniu i na rzecz banku, instytucji finansowej lub kredytowej albo innego podmiotu, na którym z mocy przepisów prawa ciąży obowiązek rejestracji transakcji oraz osób, które ich dokonują³¹.

W doktrynie problemy interpretacyjne stwarza wykładnia terminu „pracownik”³². Zdaniem W. Wróbla pojęcie to należy interpretować szeroko, obejmując nim także osoby zatrudnione na podstawie umowy zlecenia³³. R. Zawłocki opowiada się natomiast za węższym rozumieniem tego pojęcia, odnoszącym się do jego definicji legalnej zawartej w art. 2 kodeksu pracy³⁴, zgodnie z którą pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę³⁵. W literaturze przedmiotu występuje jednak więcej stanowisk postulujących przyjęcie szerszej interpretacji pojęcia „pracownik”³⁶. Należy zatem przyjąć, iż podmiotem przestępstwa może być zarówno pracownik, osoba zatrudniona, jak i osoba prowadząca we własnym imieniu działalność instytucji obowiązanej (np. właściciele kantorów, domów aukcyjnych, biur pośrednictwa nieruchomości)³⁷.

Oprócz pracownika podmiotem przestępstwa określonego w art. 299 § 2 k.k. może być osoba, która działa w imieniu lub na rzecz banku, instytucji finansowej lub kredytowej albo innego podmiotu, na którym na podstawie przepisów prawa³⁸ ciąży obowiązek rejestracji transakcji i osób dokonujących transakcji³⁹. Może być ono popełnione w następujących formach: przyjmowanie wbrew przepisom środków płatniczych, instrumentów finansowych, papierów wartościowych, wartości dewizowych, dokonywanie ich transferu lub konwersji, przyjmowanie ich w innych okolicznościach wzbudzających uzasadnione podejrzenie o ich przestępnym pochodzeniu z takich czynów, świadczenie innych usług mających ukryć ich przestępne

³⁰ E.W. Pływaczewski, *Proceder prania pieniędzy i jego implikacje*, Warszawa 2013, s. 107.

³¹ J. Długosz, *Przestępstwa prania pieniędzy*, [w:] *System prawa karnego*, t. 9: *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, red. R. Zawłocki, wyd. 2, Warszawa 2015, s. 611.

³² E.W. Pływaczewski, *op. cit.*, s. 108.

³³ J. Giezek, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2014, s. 1217.

³⁴ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 1974 r., nr 24, poz. 141 z późn. zm.).

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ E.W. Pływaczewski, *op. cit.*, s. 108.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2000 r., nr 116, poz. 1216 z późn. zm.).

³⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

pochodzenie, świadczenie usług w zabezpieczeniu przed zajęciem⁴⁰. Odnosząc się do przyjmowania, wbrew przepisom, środków płatniczych i innych instrumentów finansowych, należy stwierdzić, że rozumie się przez to przejmowanie nad nimi fizycznego władztwa⁴¹. Dokonywanie transferu tych środków rozumiane jest natomiast jako przelew środków płatniczych pomiędzy rachunkami, wywożenie, przywożenie, wysyłanie, przesyłanie, sprowadzanie, dokonywanie międzynarodowych przekazów oraz przemieszczanie w każdy inny sposób tych środków przez polską granicę⁴². Pod pojęciem konwersji kryją się wszystkie czynności dotyczące przekazywania pieniędzy i innych wartości dewizowych na różne wartości lub prawa majątkowe⁴³.

Jak wskazuje J. Bojarski, konstrukcja art. 299 § 2 k.k. świadczy, iż zdaniem ustawodawcy samo przyjmowanie wbrew przepisom wskazanych wyżej środków jest już okolicznością wzbudzającą uzasadnione podejrzenie, że pochodzą one z przestępstwa⁴⁴. Natomiast ich transferowi czy konwersji muszą towarzyszyć inne elementy wskazujące na wysokie prawdopodobieństwo występowania procederu prania pieniędzy, aby można było mówić o popełnieniu przestępstwa z art. 299 § 2 k.k. Warto również nadmienić, iż ustawodawca posłużył się określeniem „przyjmowanie ich w innych okolicznościach wzbudzających uzasadnione podejrzenie o ich przestępnym pochodzeniu z takich czynów”⁴⁵. Okoliczności wzbudzające uzasadnione podejrzenie są pojęciem bardzo szerokim i ocennym, które może rodzić poważne problemy dowodowe⁴⁶. Jak wskazuje W. Jasiński, wystarczy sam fakt, że pracownik instytucji finansowej miał świadomość społecznej oceny tych okoliczności, aby poniósł odpowiedzialność karną⁴⁷. Trudnością może być jednak samo udowodnienie pracownikowi, iż miał wspomnianą „świadomość” w chwili dokonywania czynności.

W tym miejscu zasadne będzie uczynienie wzmianki dotyczącej pojęcia instytucji finansowych. Pojęcie instytucji finansowej można odnaleźć w ustawie – Prawo bankowe (art. 4 ust. 1 pkt 7)⁴⁸. Odsyła ona do art. 4 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia nr 575/2013, zgodnie z którym „instytucja finansowa” oznacza przedsiębiorstwo inne niż instytucja, którego podstawową działalnością jest nabywanie pakietów akcji lub wykonywanie co najmniej jednego spośród rodzajów działalności wymienionych

⁴⁰ J. Bojarski, *Przepisy polskiego prawa karnego dotyczące odpowiedzialności pracowników instytucji finansowych za pranie pieniędzy*, [w:] *Przestępczość gospodarcza z perspektywy Polski i Unii Europejskiej*, Toruń 2003, s. 342.

⁴¹ E.W. Pływaczewski, *op. cit.*, s.104.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ J. Bojarski, *op. cit.*, s. 345.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

⁴⁶ J. Bojarski, *op. cit.*, s. 346.

⁴⁷ W. Jasiński, *Pranie brudnych pieniędzy*, Warszawa 1998, s. 37.

⁴⁸ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 1997 r., nr 140, poz. 939 z późn. zm.).

w pkt. 2–12 i pkt 15 załącznika 1 do Dyrektywy 2013/36/UE⁴⁹. Pojęcie to obejmuje finansowe spółki holdingowe, finansowe spółki holdingowe o działalności mieszanej, instytucje płatnicze w rozumieniu Dyrektywy 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku i spółki zarządzania aktywami, nie obejmuje jednak ubezpieczeniowych spółek holdingowych i ubezpieczeniowych spółek holdingowych prowadzących działalność mieszaną⁵⁰. Załącznik 1 do Dyrektywy 2013/36/UE w pkt. 2–12 oraz pkt 15 wymienia następujące rodzaje działalności:

- a) udzielanie kredytów, w tym między innymi: kredytu konsumenckiego, kredytu hipotecznego, faktoringu z regresem lub bez, finansowanie transakcji handlowych (w tym *forfeiting*),
- b) leasing finansowy,
- c) usługi płatnicze⁵¹,
- d) wydawanie innych środków płatności i administrowanie nimi (np. czeków podróżnych i czeków bankierskich),
- e) gwarancje i zobowiązania,
- f) obrót na własny rachunek lub na rachunek klienta:
 - instrumentami rynku pieniężnego (czekami, weksłami itp.),
 - dewizami,
 - opcjami i terminowymi umowami na instrumenty finansowe typu *futures*,
 - instrumentami stopy procentowej i wymiany walutowej,
 - zbywalnymi papierami wartościowymi,
- g) uczestniczenie w emisji papierów wartościowych i świadczenie usług związanych z taką emisją,
- h) doradztwo dla przedsiębiorstw gospodarczych w zakresie struktury kapitałowej, strategii przemysłowej i kwestii z nimi związanych, jak również doradztwo i usługi dotyczące łączenia się oraz nabywania przedsiębiorstw gospodarczych,
- i) pośrednictwo na rynku pieniężnym,
- j) zarządzanie portfelem i doradztwo inwestycyjne,
- k) przechowywanie i administrowanie papierami wartościowymi,
- l) emisja pieniądza elektronicznego⁵².

⁴⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ Zgodnie z definicją w art. 4 ust. 3 Dyrektywy 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego.

⁵² Załącznik 1 do Dyrektywy 2013/36/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru

Odnosząc się do penalizacji czynu opisanego w art. 299 § 2 k.k., należy wskazać, iż jest on występkiem zagrożonym karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat⁵³. Jeszcze bardziej dotkliwa kara – nawet do 10 lat pozbawienia wolności – grozi, jeśli sprawca działał w porozumieniu z innymi osobami lub osiągnął znaczne korzyści majątkowe⁵⁴. Warto podkreślić, iż od 13 lutego 2016 r. karze pozbawienia wolności do lat 3 podlega również ten, kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1 lub 2 art. 299 k.k.⁵⁵ Jeżeli sprawca powyżej opisanego przestępstwa popełnił je w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy korzyść majątkową osiągnął, to – na podstawie art. 309 k.k. w związku z art. 33 § 2 k.k. – można mu wymierzyć, obok kary pozbawienia wolności, także karę grzywny w wysokości 3000 stawek dziennych.

Oprócz uregulowań art. 299 k.k., ustawa z dnia 16 listopada 2000 r.⁵⁶ wprowadza przestępstwa mające przeciwdziałać praniu pieniędzy. Zgodnie z art. 35 ust. 1 podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 ten, kto działając w imieniu lub interesie instytucji obowiązanej, wbrew przepisom ustawy, nie dopełnia obowiązku:

- rejestracji transakcji, przekazania Generalnemu Inspektorowi dokumentów dotyczących tej transakcji lub przechowywania przez wymagany okres rejestru tych transakcji lub dokumentów dotyczących tej transakcji,
- zachowania środków bezpieczeństwa finansowego zgodnie z procedurą, o której mowa w art. 10a ust. 1, lub przechowywania informacji uzyskanych w związku ze stosowaniem środków bezpieczeństwa finansowego,
- zawiadomienia Generalnego Inspektora o transakcji, co do której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że może mieć związek z popełnieniem m.in. przestępstwa prania brudnych pieniędzy (art. 299 k.k.),
- wstrzymania transakcji lub blokady rachunku,
- wprowadzenia wewnętrznej procedury, o której mowa w art. 10a ust. 1,
- wyznaczenia osoby odpowiedzialnej zgodnie z art. 10b ust. 1⁵⁷.

Obowiązek rejestracji transakcji przewiduje art. 8, zgodnie z którym instytucja obowiązana przyjmująca dyspozycję klienta do przeprowadzenia transakcji, której równowartość przekracza 15 000 euro, ma obowiązek zarejestrować taką czynność zarówno jeżeli jest to transakcja przeprowadzana za pomocą jednej, jak i w ramach kilku operacji, jeżeli okoliczności wskazują, że są one ze sobą powiązane i zostały

ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, www.knf.gov.pl/Images/Zalacznik_I_do_Dyrektywy_2013_36_UE_tcm75-36893.pdf [data dostępu: 09.03.2016].

⁵³ E.W. Pływaczewski, *op. cit.*, s. 110.

⁵⁴ Art. 299 § 5 i § 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny.

⁵⁵ Art. 299 § 6a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny.

⁵⁶ Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł (Dz.U. z 2000 r., nr 116, poz. 1216 z późn. zm.).

⁵⁷ *Ibidem*.

podzielone na operacje o mniejszej wartości z zamiarem uniknięcia obowiązku rejestracji⁵⁸.

Wymienione powyżej czyny stanowią przestępstwa (występki) w rozumieniu kodeksu karnego. Jak wskazuje P. Gołębiowski:

[...] podmiotem przestępstwa określonego w ust. 2 mogą być wyłącznie osoby zatrudnione w instytucjach obowiązanych⁵⁹, bez względu na formę zatrudnienia (np. umowa o pracę, umowa zlecenia czy umowa o dzieło), osoby reprezentujące instytucje obowiązane oraz działające w ich imieniu w ramach wykonywania czynności faktycznych, nawet bez formalnego dokumentu wyrażającego stosowne umocowanie, jednakże w ramach uprzednio wyrażonej akceptacji przez instytucję obowiązaną na takie działania⁶⁰.

Jeśli chodzi o działanie na rzecz instytucji obowiązanej, może to być każdego rodzaju czynność podejmowana w interesie ekonomicznym, jak również prawnym instytucji obowiązanej⁶¹. Czynność ta nie musi przynieść żadnych ekonomicznych korzyści dla instytucji obowiązanej – wystarczy, że będzie miała dla niej korzystny charakter⁶². J. Bojarski zwraca uwagę na fakt, iż jeśli przyjmie się stanowisko doktryny mówiące o tym, że przez określone w art. 299 § 2 k.k. przyjmowanie wbrew przepisom pieniędzy lub wartości dewizowych należy rozumieć dokonanie transakcji bez odpowiedniego zarejestrowania, to działanie takie będzie wypełniało wszystkie znamiona przestępstwa z art. 35 ust. 1 pkt 1 w postaci niedopełnienia obowiązku transakcji⁶³. Zestawiając sankcje za oba te przestępstwa, należy wyciągnąć wniosek, że w tej części przepis art. 35 jest zbędny, gdyż kara i tak zawsze będzie wymierzana na podstawie przepisu surowszego, czyli art. 299 § 2 k.k.⁶⁴

Z kolei art. 35 ust. 2 penalizuje ujawnianie, wbrew przepisom ustawy, informacji zgromadzonych zgodnie z upoważnieniem ustawy osobom nieuprawnionym, posiadaczom rachunku lub osobom, których transakcja dotyczy albo wykorzystywanie tych informacji w inny sposób niezgodny z przepisami ustawy⁶⁵. Za umyślne popełnienie przestępstwa z art. 35 grozi kara pozbawienia wolności do lat 3, a za

⁵⁸ J. Bojarski, *op. cit.*, s. 352.

⁵⁹ W rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

⁶⁰ P. Gołębiowski, *Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 479.

⁶¹ *Ibidem*, s. 479–480.

⁶² *Ibidem*, s. 480.

⁶³ J. Bojarski, *op. cit.*, s. 353.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ *Ibidem*, s. 354.

nieumyślne działania grozi grzywna⁶⁶. Następne przestępstwo, na którego podstawie pracownik instytucji finansowej może ponieść odpowiedzialność karną, zostało stypizowane w art. 36. Podmiot przestępstwa jest tutaj taki sam, jak w art. 35⁶⁷. Penalizowane jest:

- odmawianie przekazania Generalnemu Inspektorowi informacji lub dokumentów,
- przekazywanie Generalnemu Inspektorowi nieprawdziwych lub zatajanie prawdziwych danych dotyczących transakcji, rachunków lub osób.

Sprawca tego przestępstwa podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat. Z kolei art. 37 przewiduje jeszcze surowszą karę za przestępstwa wymienione w art. 35 ust. 1 lub 2 lub w art. 36, jeśli sprawca tych czynów wyrządził znaczną szkodę. W takich okolicznościach kara pozbawienia wolności wynosi od 6 miesięcy do 8 lat.

PERSPEKTYWA BRYTYJSKA

Podstawowym aktem prawnym regulującym kwestię odpowiedzialności karnej za ukrywanie przestępnego pochodzenia mienia oraz konfiskaty mienia pochodzącego z przestępstwa w Wielkiej Brytanii jest *Proceeds of Crime Act* z dnia 24 lipca 2002 r.⁶⁸ Jak wskazują R. Alexander i J. Bojarski, wejście w życie tej ustawy znacznie uprościło stan prawny⁶⁹. Miało na to wpływ usunięcie poprzednio istniejącego podziału na „mienie terrorystyczne” (tzn. pochodzące z przestępstwa o charakterze terrorystycznym bądź przeznaczone do sfinansowania popełnienia takiego przestępstwa, co zostało określone w *Terrorism Act* z 2000 r.) oraz korzyści pochodzące z pozostałych przestępstw⁷⁰. *Proceeds of Crime Act* jest kompleksową ustawą, która uwzględnia zarówno przepisy z zakresu prawa karnego, jak i prawa cywilnego (np. regulacje dotyczące możliwości odbierania sprawcy zysków z przestępstwa na drodze cywilnoprawnej)⁷¹. Omawiany akt prawny zawiera przepisy dotyczące całego terytorium Wielkiej Brytanii oraz takie, które przewidują odmienne rozwiązania dla Szkocji i Irlandii Północnej w zakresie konfiskaty mienia⁷². W części siódmej

⁶⁶ Art. 35 ust. 1–3 ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

⁶⁷ J. Bojarski, *op. cit.*, s. 354.

⁶⁸ A. Michalska-Warias, *Pranie pieniędzy w prawie brytyjskim na początku XXI wieku*, „Prokuratura i Prawo” 2005, z. 10, s. 98.

⁶⁹ R. Alexander, J. Bojarski, *op. cit.*, s. 161.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ A. Michalska-Warias, *op. cit.*, s. 99.

⁷² R. Alexander, J. Bojarski, *op. cit.*, s. 161.

ustawy, zatytułowanej *Money Laundering*, ustawodawca brytyjski kreuje siedem zasadniczych typów przestępstwa prania pieniędzy⁷³.

Zanim zostanie przedstawiony katalog przestępstw z części siódmej, należy odwołać się do definicji zachowania przestępczego oraz instytucji finansowej na gruncie przepisów brytyjskich. Zachowaniem przestępczym (*criminal conduct*) jest zachowanie, które stanowi przestępstwo w każdej części Wielkiej Brytanii lub stanowiłoby przestępstwo w każdej części Zjednoczonego Królestwa, gdyby zostało popełnione na jego terytorium⁷⁴. Co więcej, zgodnie z art. 340(4) bez znaczenia jest, czy czyn został dokonany przed czy po uchwaleniu ustawy (*Proceeds of Crime Act*)⁷⁵.

Zgodnie z *The Money Laundering Regulations 2007* przyjęto rozszerzoną definicję instytucji finansowej⁷⁶. Za instytucję finansową uważa się zarówno firmy świadczące usługi gotówkowe (*money service businesses*), firmy ubezpieczeniowe (*insurance companies*) i pośredników ubezpieczeniowych (*insurance intermediaries*), jak i przedsiębiorstwa inwestycyjne (*investment firms*) oraz przedsiębiorstwa zbiorowego inwestowania (*collective investment undertakings*), z wyłączeniem przedsiębiorstw, które prowadzą interesy na własny rachunek lub na członka tej samej grupy spółek⁷⁷.

Odnosząc się do czynów zabronionych z części siódmej omawianej ustawy, art. 327(1) typizuje przestępstwo polegające na ukrywaniu mienia, jego maskowaniu, przemieszczaniu, zamianie na mienie innego rodzaju, transferze oraz wyprawdzaniu z Anglii i Walii lub ze Szkocji czy Irlandii Północnej⁷⁸. Jak wskazuje A. Michalska-Warias, ustawodawca wyjaśnił – kluczowe dla właściwej interpretacji przepisu – pojęcie mienia przestępczego (*criminal property*) w art. 340(1) *Proceeds of Crime Act*⁷⁹. Charakter przestępny ma mienie, które stanowi zysk danej osoby z zachowania przestępczego albo które reprezentuje taki zysk w całości lub w części, bezpośrednio lub pośrednio⁸⁰. Konieczne jest także, aby „domniemany sprawca przestępstwa wiedział lub przypuszczał, że mienie to stanowi lub reprezentuje zysk z zachowania przestępczego”⁸¹. Zakres penalizacji jest zatem bardzo szeroki. R. Alexander wskazuje na surową odpowiedzialność i karalność czynu z art. 327 aż

⁷³ A. Michalska-Warias, *op. cit.*, s. 99.

⁷⁴ *Proceeds of Crime Act 2002*, www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/340 [data dostępu: 11.03.2016].

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ W. Blair, R. Brent, *Banks and Financial Crime. The International Law of Tainted Money*, Oxford 2008, s. 24.

⁷⁷ *The Money Laundering Regulations 2007*, www.legislation.gov.uk/uksi/2007/2157/pdfs/ukxi_20072157_en.pdf [data dostępu: 11.03.2016].

⁷⁸ R. Alexander, J. Bojarski, *op. cit.*, s. 162.

⁷⁹ A. Michalska-Warias, *op. cit.*, s. 99.

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ *Ibidem*.

do 14 lat („there is strict liability – and penalty is up to 14 years’ imprisonment”)⁸². Zwraca się też uwagę na fakt, iż ustawodawca nie stawia żadnego wymogu, aby sprawca działał w jakimś określonym ustawowo celu⁸³. W sekcji 2 art. 327 przewidziane są jednak wyłączenia penalizacji wymienionych w sekcji 1 czynów⁸⁴.

Zgodnie z art. 328 popełnia przestępstwo ten, kto wchodzi w porozumienie co do nabycia, przyjęcia, wejścia w posiadanie lub korzystania w imieniu innej osoby z mienia i dodatkowo ma wiedzę lub podejrzewa na jakiegokolwiek podstawie, że mienie to pochodzi z przestępstwa⁸⁵. Z kolei w art. 329 zostało określone przestępstwo polegające na nabyciu, wykorzystywaniu czy nawet pozostawianiu w posiadaniu mienia pochodzącego z przestępstwa⁸⁶. Jak wskazują R. Alexander i J. Bojarski, brzmienie tego przepisu jest zgodne z art. 1 ust. 2 pkt c Dyrektywy Parlamentu i Rady z 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu⁸⁷, który stanowi, iż pod pojęciem prania pieniędzy należy rozumieć także posiadanie mienia ze świadomością, że pochodzi ono z działalności o charakterze przestępczym⁸⁸.

Autorzy podkreślili, iż art. 299 k.k. nie penalizuje korzystania z mienia pochodzącego z przestępstwa popełnionego przez inną osobę, a więc można się zastanawiać, czy polska regulacja odpowiada treści dyrektywy z 2005 r.⁸⁹ Odnosząc się do tego zagadnienia, należy zwrócić uwagę na fakt, iż zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie z dniem 13 lutego 2016 r., do art. 299 § 1 k.k. zostały dodane zwroty „posiada” i „używa”, dzięki czemu polski ustawodawca objął kryminalizacją również posiadanie i używanie brudnych pieniędzy⁹⁰. Polski ustawodawca dodał także § 6a do art. 299 k.k., zgodnie z którym objęto kryminalizacją przestępstwa prania pieniędzy w fazie stadialnej przygotowania. Cel ustawy zmieniającej, polegający na wykonaniu międzynarodowych zobowiązań Polski w zakresie prawa

⁸² R. Alexander, *Criminal liability of employees of financial intermediaries for money laundering – a British perspective*, [w:] *Przestępczość gospodarcza z perspektywy Polski i Unii Europejskiej*, Toruń 2003, s. 329.

⁸³ R. Alexander, J. Bojarski, *op. cit.*, s. 163.

⁸⁴ *Proceeds of Crime Act 2002*, www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/327 [data dostępu: 11.03.2016].

⁸⁵ R. Alexander, J. Bojarski, *op. cit.*, s. 162.

⁸⁶ *Proceeds of Crime Act 2002*, www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/329 [data dostępu: 11.03.2016].

⁸⁷ Dyrektywa 2005/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu (Dz.Urz. UE L 309/15, 15.11.2005).

⁸⁸ R. Alexander, J. Bojarski, *op. cit.*, s. 162.

⁸⁹ *Ibidem*.

⁹⁰ Art. 299 § 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1855).

karnego wynikających z członkostwa w Radzie Europy i Unii Europejskiej⁹¹, został zatem zrealizowany. Z powyższych okoliczności można wywnioskować, iż katalog czynów zabronionych wymienionych w Kodeksie karnym z 1997 r. „zbliży się” do katalogu zawartego w *Proceeds of Crime Act*. Można jednak powziąć wątpliwość, czy tak szerokie określenie czynów będących praniem pieniędzy jest właściwe⁹².

Następnie w art. 330–332 *Proceeds of Crime Act* zawarte są czyny zabronione, które mogą popełnić tylko ściśle określone podmioty przez zaniechanie wbrew obowiązкови ujawnienia swej wiedzy lub przypuszczenia na temat przestępnego pochodzenia mienia⁹³. Przestępstwo z art. 330 może zostać popełnione jedynie przez osobę zatrudnioną w tzw. sektorze regulowanym (zdefiniowanym w *schedule 9* omawianej ustawy), tj. w dziedzinach gospodarki związanych bezpośrednio z obrotem kapitałowym⁹⁴. Popełnia je osoba, jeżeli każdy z trzech następujących warunków jest spełniony:

1. Wie lub podejrzewa, lub ma uzasadnione podstawy, by podejrzewać lub wiedzieć, że inna osoba zajmuje się praniem brudnych pieniędzy.
2. Informacje, na których wiedza lub podejrzenie tej osoby się opiera albo które dają rozsądne podstawy dla takiej wiedzy lub podejrzenia, zostały powzięte w ramach prowadzenia działalności w sektorze regulowanym.
3. Osoba ta nie dokonała wymaganego ujawnienia tak szybko, jak to możliwe po uzyskaniu informacji z pkt 2⁹⁵.

Przestępstwa z art. 331 i 332 również dotyczą nieujawnienia informacji lub podejrzenia o praniu pieniędzy. Jeśli chodzi o podmioty tych przestępstw, to mogą być nimi różnego typu urzędnicy wyznaczeni w podmiotach gospodarczych do zbierania i przekazywania informacji o podejrzanych transakcjach odpowiednim instytucjom państwowym⁹⁶.

Ostatnim przestępstwem, uregulowanym w art. 333, jest *Tipping off*. Charakteryzuje się tym, że sprawca wie lub podejrzewa, że nastąpiło ujawnienie informacji o praniu pieniędzy (objętych sekcją 337 lub 338) i ujawnia to osobie trzeciej, przez co mogą uciec interesy toczącego się lub mającego się toczyć postępowania⁹⁷.

Jeśli chodzi o sankcje za przestępstwa wyżej przedstawione, należy odwołać się do art. 334. Za czyn z art. 327, 328 i 329 jest to kara pozbawienia wolności na okres nieprzekraczający 6 miesięcy lub grzywna w wysokości nieprzekraczającej

⁹¹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Druk nr 3659, s. 1.

⁹² R. Alexander, J. Bojarski, *op. cit.*, s. 162.

⁹³ A. Michalska-Warias, *op. cit.*, s. 102.

⁹⁴ *Ibidem*.

⁹⁵ *Proceeds of Crime Act 2002*, www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/330 [data dostępu: 11.03.2016].

⁹⁶ A. Michalska-Warias, *op. cit.*, s. 103.

⁹⁷ *Ibidem*, s. 104.

ustawowego maksimum (czyli do 5000 funtów) albo obie kary łącznie – w przypadku *summary conviction*⁹⁸. Natomiast w przypadku *conviction on indictment* jest to kara pozbawienia wolności na okres nieprzekraczający 14 lat lub grzywna albo obie kary łącznie⁹⁹. Ten ogólnie zarysowany zakres sankcji jest dużo bardziej skomplikowany ze względu na podział kraju na trzy obszary prawne¹⁰⁰. Implikuje to problemy przy ustaleniu wysokości kary w konkretnej sprawie.

PODSUMOWANIE

W Polsce i Wielkiej Brytanii obowiązują różne systemy prawne. Początkowo można reprezentować pogląd o odmienności regulacji dotyczących penalizacji prania brudnych pieniędzy w tych krajach. Co prawda, przepisy dotyczące przedmiotowego przestępstwa w obu państwach nie są tożsame, lecz należy przypomnieć, że charakter procedury prania pieniędzy został określony w wielu dokumentach międzynarodowych¹⁰¹. Tytułem przykładu można wskazać rekomendacje *Financial Action Task Force* (FATF)¹⁰² czy tzw. trzecią dyrektywę unijną z 2005 r. Ze względu na coraz bliższą współpracę na arenie międzynarodowej i w ramach Unii Europejskiej można mówić o wykształceniu się pewnych standardów kryminalizacji prania brudnych pieniędzy. Zdaniem R. Alexandra i J. Bojarskiego właśnie te względy doprowadziły do stanu, w którym *Proceeds of Crime Act* zbliżony jest w swojej treści do art. 299 § 1 polskiego Kodeksu karnego¹⁰³. Zarówno w Polsce, jak i Wielkiej Brytanii ustawodawca szeroko ujmuje znamiona omawianego przestępstwa. Jednocześnie ustawa brytyjska zawiera szereg okoliczności wyłączających odpowiedzialność karną.

Należy podkreślić, iż fakt szczegółowego uregulowania danej kwestii w przepisach prawa nie jest kryterium decydującym o skuteczności przeciwdziałania zjawiskom typu *White Collar Crime*. Konieczne jest, oprócz odpowiedniego unormowania danej kwestii, także stworzenie skutecznego mechanizmu realizacji norm prawnych.

⁹⁸ R. Alexander, J. Bojarski, *op. cit.*, s. 163.

⁹⁹ *Proceeds of Crime Act 2002*, www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/334 [data dostępu: 11.03.2016].

¹⁰⁰ R. Alexander, J. Bojarski, *op. cit.*, s. 163.

¹⁰¹ *Ibidem*, s. 167.

¹⁰² Grupa Specjalna ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy jest międzyrządowym ciałem powołanym do życia w 1989 r. podczas szczytu G7 w Paryżu. FATF opracował szereg zaleceń, które zostały uznane za międzynarodowy standard dla zwalczania prania pieniędzy, finansowania terroryzmu i proliferacji broni masowego rażenia.

¹⁰³ R. Alexander, J. Bojarski, *op. cit.*, s. 167.

BIBLIOGRAFIA

- Alexander R., *Criminal liability of employees of financial intermediaries for money laundering – a British perspective*, [w:] *Przestępczość gospodarcza z perspektywy Polski i Unii Europejskiej*, Toruń 2003.
- Alexander R., Bojarski J., *Specyfika brytyjskich przepisów dotyczących odpowiedzialności karnej za pranie pieniędzy*, „Palestra” 2012, nr 7–8.
- Bieniek B., *Pranie pieniędzy w prawie międzynarodowym, europejskim oraz polskim*, Warszawa 2010.
- Blair W., Brent R., *Banks and Financial Crime. The International Law of Tainted Money*, Oxford 2008.
- Bojarski J., *Przepisy polskiego prawa karnego dotyczące odpowiedzialności pracowników instytucji finansowych za pranie pieniędzy*, [w:] *Przestępczość gospodarcza z perspektywy Polski i Unii Europejskiej*, Toruń 2003.
- Długosz J., *Przestępstwa prania pieniędzy*, [w:] *System prawa karnego*, t. 9: *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, red. R. Zawłocki, wyd. 2, Warszawa 2015.
- Dyrektywa 2005/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu (Dz.Urz. UE L 309/15, 15.11.2005).
- Dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego.
- Działanie polskiego systemu prawa*, <http://kodeks.wirt.pl/archives/6> [data dostępu: 05.03.2016].
- Gałązka M., [w:] *Prawo karne*, red. A. Grześkowiak, Warszawa 2012.
- Giezek J., [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2014.
- Gołębowski P., *Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Hasło: *Prawo anglosaskie*, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/prawo-anglosaskie;3869538.html> [data dostępu: 05.03.2016].
- Hołyst B., *Kryminalistyka*, wyd. 9, Warszawa 2000.
- Iacolino S., *Dokument roboczy w sprawie prania pieniędzy*, PE504.311.
- Jaroch W., *Przestępczość gospodarcza, aspekty prawno-karne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, Olsztyn 2014.
- Jasiński W., *Pranie brudnych pieniędzy*, Warszawa 1998.
- Kraciuk J., *Przestępstwa gospodarcze w przedsiębiorstwach i sposoby ich przeciwdziałania*, www.wneiz.pl/nauka_wneiz/frfu/51-2012/FRFU-51-801.pdf [data dostępu: 05.03.2016].
- Mazur M., *Penalizacja prania pieniędzy*, Warszawa 2014.
- Michalska-Warias A., *Pranie pieniędzy w prawie brytyjskim na początku XXI wieku*, „Prokuratura i Prawo” 2005, z. 10.
- O zwalczaniu przestępstw gospodarczych tzw. białych kołnierzyków*, <https://mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/13168,O-zwalczaniu-przestepstw-gospodarczych-tzw-bialych-kolnierzykow.html> [data dostępu: 05.03.2016].
- Pływaczewski E.W., *Proceder prania pieniędzy i jego implikacje*, Warszawa 2013.
- Proceeds of Crime Act 2002, www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/327 [data dostępu: 11.03.2016].
- Proceeds of Crime Act 2002, www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/329 [data dostępu: 11.03.2016].
- Proceeds of Crime Act 2002, www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/330 [data dostępu: 11.03.2016].
- Proceeds of Crime Act 2002, www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/334 [data dostępu: 11.03.2016].
- Proceeds of Crime Act 2002, www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/340 [data dostępu: 11.03.2016].

- Rosnie przestępczość wśród białych kołnierzyków*, <http://nf.pl/manager/rosnie-przestepczosc-wsrod-bialych-kolnierzykow,50080,107> [data dostępu: 05.03.2016].
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012.
- The Money Laundering. Regulations 2007*, www.legislation.gov.uk/ukxi/2007/2157/pdfs/ukxi_20072157_en.pdf [data dostępu: 11.03.2016].
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 1974 r., nr 24, poz. 141 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 1997 r., nr 140, poz. 939 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2000 r., nr 116, poz. 1216 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł (Dz.U. z 2000 r., nr 116, poz. 1216 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1855).
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Druk nr 3659.
- Wójcik J.W., *Pranie pieniędzy. Studium prawnokryminologiczne i kryminalistyczne*, Toruń 1997.
- Załącznik I do Dyrektywy 2013/36/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, www.knf.gov.pl/Images/Zalacznik_I_do_Dyrektywy_2013_36_UE_tcm75-36893.pdf [data dostępu: 09.03.2016].
- Zawadka G., *Gangi białych kołnierzyków*, www.rp.pl/arttykul/1179819-Gangi-bialych-kolnierzykow.html [data dostępu: 05.03.2016].
- Zieliński S., *Koncepcja przestępczości „białych kołnierzyków” w Polsce w kontekście umowy przetargowej*, www.abw.gov.pl/download/1/1680/Zielinski.pdf [data dostępu: 05.03.2016].

SUMMARY

The aim of the article is to present a normative description of money laundering as an example of White Collar Crime. The first part of this article presents a criminal liability of employees of financial institutions for money laundering in the light of the Polish legislation. The second part contains the British regulations. It will allow to compare the responsibility for money laundering in both – Polish and British – perspectives.

Keywords: money laundering; White Collar Crime; responsibility of employees